

Dydaktyka w Zakładzie Stomatologii Dziecięcej Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego. Część II

**Maria Szpringer-Nodzak, Lucyna Augustyniak, *Jadwiga Janicha,
Dorota Olczak-Kowalczyk**

Zakład Stomatologii Dziecięcej Instytutu Stomatologii Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego
Kierownik Zakładu: dr hab. med. Dorota Olczak-Kowalczyk

Streszczenie

Przedstawiono zmiany, jakim podlegała dydaktyka prowadzona w zakresie stomatologii dziecięcej. Początkowo jedynie demonstrowano przypadki kliniczne, potem na V roku studiów było 45 godzin dydaktycznych. Prowadzono również dla studentów II roku zajęcia z fizjologii narządu żucia. Obecnie cykl zajęć dydaktycznych obejmuje zajęcia na III, IV i V roku studiów – łącznie 210 godzin ćwiczeń, seminariów i wykładów. Prowadzone są również zajęcia dla studentów studiów licencjackich w zakresie specjalności higiena stomatologiczna na I, II i III r. studiów, łącznie 100 godzin. Przeprowadzone były i są zajęcia seminaryjne w liczbie 15 godzin dla studentów VI r. Wydziału Ogólnolekarskiego. Od 1980 r. istnieje w Zakładzie Studenckie Koło Naukowe. Od 1970 do 1995 r. było Koło Sekcji Stomatologii Dziecięcej przy PTS.

W okresie pierwszych dwóch lat funkcjonowania Polikliniki Stomatologicznej dla Dzieci AM w Warszawie praca dydaktyczna ograniczała się jedynie do demonstrowania przypadków klinicznych studentom V roku Oddziału Pediatrycznego Wydziału Lekarskiego AM. Dopiero w 1953 roku wprowadzono dydaktykę dla studentów Oddziału Stomatologicznego. Wykłady z zakresu stomatologii wieku rozwojowego prowadził profesor Janusz Krzywicki, natomiast zajęcia kliniczne były prowadzone przez asystentów i lekarzy Polikliniki.

Rozpoczynając zajęcia kliniczne ze studentami stomatologii, należało ich teoretycznie przygotować do współpracy z małym dzieckiem. Ponadto zaistniała pilna potrzeba opracowania planu i tematyki poszczególnych zajęć klinicznych. Zajęcia kliniczne ze studentami musiały być ujednoczone i prowadzone według określonego schematu.

Wprowadzeniem do każdego ćwiczenia była ustalona tematyka, którą należało omówić ze studentami kolejnych grup w ramach zajęć seminaryjnych.

Zajęcia kliniczne składały się z części seminaryjnej i pracy studenta przy pacjencie. Każdy wykonany przez studenta zabieg częściowo czy całkowicie był oceniany przez asystenta z wiedzy studenta na temat rodzaju wykonywanego zabiegu, z prawidłowości czynności lekarskich oraz ze sposobu postępowania z dzieckiem jako pacjentem. Cykl zajęć klinicznych w liczbie 45 godzin dydaktycznych kończył się kolokwium, a w latach późniejszych – egzaminem dyplomowym.

Szczególnie istotne było dla studentów odpowiednie przygotowanie poszczególnych tematów związanych z kompleksowym leczeniem uzębienia dziecka, chorób jamy ustnej łącznie z zagadnieniem zapobiegania, które na ich życzenie z dużym czasowym wyprzedzeniem były podane do ich wglądu na tablicy informacyjnej.

Na początku lat pięćdziesiątych ubiegłego stulecia jedynym materiałem nadającym się do wypełniania ubytków próchnicowych w zębach trzonowych mlecznych i stałych był amalgamat srebra. Należało więc studenta zapoznać z techniką prawidłowego przygotowania ubytku pod wypełnienie amalgamatowe oraz prawidłowego wprowadzenia materiału i kondensowania go w nim, jak również polerowania wypełnień amalgamatowych na kolejnych zajęciach klinicznych.

Natomiast ubytki próchnicowe w zębach mlecznych przednich przy rozległych zmianach próchnicowych przez wiele lat traktowano roztworem azotanu srebra (AgNO_3 – lapis), który strącano płynem Lugola po uprzednim opracowaniu mechanicznym, polegającym na usunięciu rozmiękczonej zębiny i wygładzeniu powierzchni ubytku.

Zabieg powtarzano na dwóch kolejnych posiedzeniach, a całą procedurę – co 3 miesiące. Stosowana metoda impregnacji tkanek zęba w leczeniu próchnicy u najmłodszych dzieci okazała się bardzo skuteczna, lecz nieestetyczna, gdyż traktowane tkanki zęba po zabiegu miały czarne zabarwienie.

W późniejszych latach zaczęto w tym celu stosować 30-50% roztwór chlorku cynku, który strącano 10% żelazocyjankiem potasu. Ten zabieg nie powodował tak silnego przebarwienia tkanek zęba.

Kolejnym preparatem stosowanym znacznie później w leczeniu choroby próchnicowej w przednich zębach mlecznych okazał się 0,5% Providone Iodine, po uprzednim mechanicznym przygotowaniu ubytku.

W miarę ukazywania się na rynku coraz nowszych materiałów do wypełnienia, wprowadzano je do stosowania w czasie zajęć klinicznych.

Dużą pomocą dla lekarzy i studentów były wykłady prowadzone przez profesora Janusza Krzywickiego, a od 1970 roku – przez docent Katarzynę Grodzką. Od 1980 roku wykłady ze stomatologii dziecięcej kontynuowała profesor Maria Szpringer-Nodzak. W latach 1999-2010 wykłady ze stomatologii wieku rozwojowego prowadzili asystenci pod kierunkiem doktora Aleksandra Remiszewskiego, który w tym 10-letnim okresie pełnił obowiązki Kierownika Zakładu Stomatologii Dziecięcej. Od 2010 roku i do chwili obecnej wykłady prowadzi aktualny Kierownik Zakładu Stomatologii Dziecięcej UM w Warszawie dr hab. Dorota Olczak-Kowalczyk.

W początkowym okresie pomocny był również podręcznik profesora Janusza Krzywickiego pt. „Zarys Stomatologii Dziecięcej” wydany przez PZWL w 1966 roku oraz kolejny „Stomatologia Zachowawcza Wiek Dziecięcy” PZWL z 1972 roku. Kolejną pomocą dydaktyczną dla studentów IV i V roku Stomatologii okazał się opracowany przez zespół Zakładu pod redakcją prof. Marii Szpringer-Nodzak skrypt pt. „Materiały do ćwiczeń z opodoncji”, który ukazał się w pięciu kolejnych wydaniach (1983, 1986, 1988, 1992, 1997 r.), a także podręcznik „Stomatologia Wieku Rozwojowego” wydany przez PZWL w latach 1983, 1987 i 1999, jako praca zespołowa pod redakcją M. Szpringer-Nodzak i wydanie czwarte (2002 r.) ze współredaktorem profesor Magdaleną Wochna-Sobańską.

Zespół Zakładu Stomatologii Dziecięcej prowadził również zajęcia dydaktyczne dla studentów II roku Stomatologii z fizjologii narządu żucia. Aby ułatwić studentom przygotowanie się do kolejnych zajęć i sprawdzianów, zespół prowadzący te zajęcia dydaktyczne opracował skrypt pt. „Materiały do ćwiczeń z fizjologii narządu żucia” wydany w 1977 roku pod redakcją docent Olgi Grosfeldowej z autorstwem rozdziałów doc. K. Grodzkiej i dr E. Szymańskiej-Jachimczak oraz kolejny skrypt „Fizjologia Narządu Żucia” wydany w 1991 roku pod redakcją prof. M. Szpringer-Nodzak.

Dla studentów VI roku Ogólnolekarskiego organizowane były zajęcia seminaryjne, które do 1980 roku prowadziła doc. K. Grodzka, a później dla studentów I Wydziału Lekarskiego – prof. M. Szpringer-Nodzak, a dla studentów II Wydziału Lekarskiego – dr Jadwiga Janicha.

Tematyką tych zajęć seminaryjnych były wybrane zagadnienia stomatologii wieku rozwojowego z położeniem akcentu na zapobieganie chorobom jamy ustnej i uzębienia. W trakcie trwania zajęć studenci medycyny byli najbardziej zainteresowani zespołami chorobowymi uwarunkowanymi genetycznie ze zmianami z obrębie jamy ustnej, a także urazowymi uszkodzeniami zębów u dzieci i młodzieży oraz ich leczeniem.

W 1985 roku w zmienionym programie nauczania ustalono ogólną liczbę 105 godzin dydaktycznych dla stomatologii wieku rozwojowego, podzieloną odpowiednio według ustalonych zajęć na II, IV i V roku studiów. Obecnie na III, IV i V roku studiów studenci łącznie mają 210 godzin zajęć – wykłady, seminaria i ćwiczenia.

Prowadzone są również zajęcia dla studentów studiów licencjackich w zakresie specjalności higieny stomatologicznej na I, II i III r. studiów, łącznie 100 godzin.

Od 1980 roku przez cały okres sprawozdawczy istniało w Zakładzie Stomatologii Dziecięcej dobrze prosperujące Studenckie Koło Naukowe, którego członkowie brali udział w prowadzonych pracach badawczych z zakresu stomatologii dziecięcej, przygotowywali prace naukowe, które brały udział w konkursie prac studenckich na organizowanych studenckich konferencjach naukowych.

W pierwszym okresie w ramach szkolenia podyplomowego zespół lekarzy Polikliniki Stomatologicznej dla Dzieci, a następnie Zakładu Stomatologii Dziecięcej, uczestniczył czynnie w organizowaniu i realizacji kursów szkółących i doskonalących, kursów organizowanych w ramach działalności Polskiego Towarzystwa Stomatologicznego, kursów organizowanych przez Uczelnię itp.

Praca dydaktyczna Zespołu Zakładu Stomatologii Dziecięcej obejmowała również kierowanie specjalizacją I stopnia ze stomatologii ogólnej, specjalizacją II stopnia ze stomatologii dziecięcej, opiekowanie się stażami częściowymi stomatologii oraz kierowanie stażami ze stomatologii dziecięcej.

Lekarze Zakładu uczestniczyli czynnie w konferencjach i zjazdach naukowych w kraju i za granicą, gdzie przedstawiali własne osiągnięcia naukowe, a także najnowsze osiągnięcia autorów zagranicznych.

Pracownicy Zakładu Stomatologii Dziecięcej AM w Warszawie uczestniczyli aktywnie w działalności Sekcji Stomatologii Dziecięcej PTS, która została powołana w 1970 roku na Konferencji Okrągłego Stołu w Katowicach, poświęconej tematyce „Znaczenie stomatologii dziecięcej dla ochrony zdrowia dziecka”. Siedzibą pierwszego Zarządu Głównego Sekcji Stomatologii Dziecięcej PTS był Zakład Stomatologii Dziecięcej AM w Warszawie. Przewodniczącą Sekcji została doc. Katarzyna Grodzka, sekretarzem dr Maria Szpringer, skarbnikiem dr Lucyna Augustyniak.

Na wstępie opracowano statut Sekcji, a następnie przystąpiono do organizowania terenowych kół Sekcji Stomatologii Dziecięcej przy Oddziałach PTS-u. Warszawskie Koło Sekcji Stomatologii Dziecięcej pełniło funkcję dydaktyczną w stosunku do członków Koła, organizując zebrania naukowo-szkoleniowe raz w miesiącu nieprzerwanie przez 20 lat (1975-1995) pod kierunkiem przewodniczącej Koła – prof. Marii Szpringer-Nodzak.

Tymczasem na IV Kongresie Międzynarodowego Towarzystwa Stomatologii Dziecięcej (IADC) w Paryżu w 1973 roku Krajowa Sekcja Stomatologii Dziecięcej została przyjęta do tego Towarzystwa. Toteż członkowie Sekcji Stomatologii Dziecięcej w kraju zdołali nawiązać liczne kontakty naukowe z zagranicą, uczestnicząc w kongresach zagranicznych we Francji, Danii, Finlandii, Szwecji, Austrii, na Węgrzech, w Czechosłowacji, w Związku Radzieckim, w Niemieckiej Republice Demokratycznej i innych.

Natomiast w kraju Zarząd Główny Sekcji Stomatologii Dziecięcej PTS w Warszawie zorganizował dwa Zjazdy: w 1972 roku w Kielcach i w 1974 roku w Rzeszowie. Członkowie Sekcji Stomatologii Dziecięcej brali również czynny udział we wszystkich zjazdach i konferencjach organizowanych przez Polskie Towarzystwo Stomatologiczne w kraju.

Od 1974 roku siedzibą Zarządu Głównego Sekcji Stomatologii Dziecięcej PTS przez dwie kadencje był Zakład Stomatologii Dziecięcej w Łodzi, później zaś w Poznaniu i w Lublinie, a następnie w pozostałych ośrodkach naukowych.

W 1986 roku starania Zarządu Sekcji Stomatologii Dziecięcej PTS zostały uwieńczone powodzeniem, gdyż Ministerstwo Zdrowia i Opieki Społecznej wydało dekret o przywróceniu specjalizacji drugiego stopnia ze stomatologii dziecięcej, co było bardzo dużym osiągnięciem.

Okresowo członkami Warszawskiego Zarządu Polskiego Towarzystwa Stomatologicznego byli: prof. Maria Szpringer-Nodzak i dr Aleksander Remiszewski, biorący czynny udział w organizacji comiesięcznych zebrań naukowo-szkoleniowych organizowanych dla członków Warszawskiego Oddziału PTS.

Wszyscy w Zespole Zakładu Stomatologii Dziecięcej byli członkami Polskiego Towarzystwa Stomatologicznego (PTS). Kolejni kierownicy Zakładu i część personelu lekarskiego należała do:

- Polskiego Towarzystwa Lekarskiego (PTL),
- Międzynarodowej Federacji Dentystów (FDI),
- Międzynarodowego Towarzystwa Stomatologii Dziecięcej (IAPD),
- Akademii Pierre Foucharda – Sekcja Polska.

Kolejni kierownicy Zakładu byli okresowo członkami Rady Naukowej redakcji czasopism: „Magazyn Stomatologiczny”, „Przegląd Stomatologii Wieków Rozwojowego”, „Novini Stomatologi”, „Czasopismo Stomatologiczne” (stałe i nadal), redaktorem pisma „Klinika Stomatologiczna” oraz kwartalnika „Nowa Stomatologia”.

Również należy uwzględnić czynny udział w Komisjach Senackich: Wyborczej, Nostryfikacyjnej, d/s. Dydaktyki i Wychowania oraz d/s. Oceny Nauczycieli Akademickich.

W latach 1995, 1996, 1997 – czynny udział jako członek Sekcji PO5E „Medycyny Wieków Rozwojowego” (KBN).

W ramach dydaktyki należy wymienić recenzje i oceny prac doktorskich i habilitacyjnych, oceny dorobku naukowego dla uzyskania tytułu profesora, oceny książek i skryptów, a także wniosków w sprawie ubiegania się o przyznanie Grantu w Komitecie Badań Naukowych.

W 1970 roku – powstania Instytutu Stomatologii w AM w Warszawie – doc. Katarzyna Grodzka pełniła funkcję wicedyrektora Instytutu Stomatologii, a w latach 1995-1999 funkcję dyrektora Instytutu Stomatologii sprawowała prof. Maria Szpringer-Nodzak.

Adres do korespondencji:

*Jadwiga Janicha

Zakład Stomatologii Dziecięcej IS WUM

ul. Miodowa 18, 02-647 Warszawa

tel.: (22) 502 20 31

e-mail: pedodoncja@wum.edu.pl